

Bezpieczne przechowywanie pieniędzy. Jak są chronione depozyty w bankach?

Wyjaśniamy

Podstawowa działalność banku to przyjmowanie środków pieniężnych klientów w formie np. lokaty. Środki te są bazą do udzielania kredytów lub pożyczek. Tylko niewielka część gotówki pozostaje w banku, na wypadek gdyby ktoś chciał wypłacić swoje środki np. z lokaty. Jednak aby zapewnić zwrot oszczędności na żądanie klienta, bank musi zarządzać ryzykiem w taki sposób, żeby wpływy uzyskane przede wszystkim ze spłat kredytów mogły pokryć zwrot środków z lokaty (zarówno gdy klient wystąpi o to zgodnie z terminem wskazanym w umowie, jak i gdy zażąda swoich środków przed terminem). Właściwy sposób zarządzania ryzykiem bankowym decyduje o bezpieczeństwie środków zdeponowanych przez klientów w bankach. Jakie czynniki decydują, że powiedzenie „mieć coś jak w banku” ma swoje uzasadnienie?

System gwarantowania depozytów

W Polsce, tak jak i w innych krajach UE, działa system gwarantowania depozytów. Ma on bardzo duże znaczenie dla utrzymania zaufania do sektora bankowego i zapobiega negatywnym skutkom w przypadku masowego wycofywania środków z banku. Dzięki systemowi gwarantowania depozytów klient banku może mieć pewność, że nawet w przypadku upadłości banku, całkowita lub znaczna część zdeponowanych przez niego środków jest bezpieczna i zostanie mu zwrócona. W Polsce za system gwarantowania depozytów odpowiada Bankowy Fundusz Gwarancyjny¹ (BFG).

Podstawową zasadą działania systemu gwarantowania depozytów jest obowiązek wszystkich banków komercyjnych do wnoszenia kwartalnych składek na fundusz gwarancyjny. W sytuacji upadłości któregoś banku, środki zgromadzone w funduszu gwarancyjnym są wykorzystywane na pokrycie wypłat oszczędności, które klienci utrzymywali w tym banku. Nawet jeśli środki zgromadzone w funduszu gwarancyjnym nie wystarczą na pokrycie strat poniesionych przez klientów, to niedobór środków może zostać sfinansowany ze środków publicznych. Takie sytuacje są jednak niezwykle rzadkie.

Trzeba również pamiętać, że środki, które utrzymujemy w banku, są objęte gwarancją tylko do pewnej wysokości. W Polsce jest to kwota do 100 tys. euro (czyli obecnie około 450 tys. złotych) – zarówno dla klientów indywidualnych, jak i firm (niezależnie od waluty, w jakiej przechowywane są oszczędności).

Podpowiedź dla uczniów

Depozyt bankowy jest to kwota pieniędzy, którą klient powierza bankowi na określony lub nieokreślony czas. Depozyty, które mają oznaczony termin są nazywane lokatami.

¹ Strona internetowa Bankowego Funduszu Gwarancyjnego: <https://www.bfg.pl/>

Główne zasady systemu gwarantowania depozytów w Polsce

1. Za system gwarantowania depozytów w Polsce jest odpowiedzialny Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG).
2. Środki zgromadzone w funduszu gwarancyjnym pochodzą ze składek wszystkich banków komercyjnych.
3. Depozyt nieprzekraczający równowartości 100 000 euro w złotych jest gwarantowany w całości.
4. Gwarancjami są objęte depozyty klientów indywidualnych i przedsiębiorstw.
5. Wypłaty środków gwarantowanych powinny być dokonane w ciągu 7 dni roboczych od dnia zawieszenia działalności banku.
6. Depozyty w walucie obcej są również objęte gwarancjami.
7. Depozyty złożone w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych są objęte gwarancjami do takiej samej wysokości, jak w przypadku banków.

W przypadku upadłości banku ważne jest, aby klienci mieli poczucie, że środki, które zgromadzili w banku są bezpieczne i mogą je jak najszybciej odzyskać. W związku z tym, w Ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji zapisano, że wypłata środków gwarantowanych powinna być dokonana na wniosek klienta w ciągu 7 dni roboczych od dnia zawieszenia działalności banku oraz wystąpienia do właściwego sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości.

Obok funduszu gwarancyjnego banków, funkcjonuje również fundusz gwarancyjny kas. Środki zgromadzone w funduszu gwarancyjnym kas pochodzą ze składek wnoszonych kwartalnie przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (tzw. SKOK). Oznacza to, że również środki złożone w SKOK są objęte systemem gwarancji do takiej samej wysokości, jak w przypadku banków.

Zastanów się

Czy istnienie systemu gwarantowania depozytów zapobiega zjawisku paniki bankowej (tzw. *run na bank*)?

Dobrym przykładem obrazującym, jak działa system gwarantowania depozytów, jest przypadek londyńskiego banku Northern Rock. W czasie globalnego kryzysu finansowego w latach 2007–2009 bank ten był zagrożony upadłością. Informacje w mediach o niewypłacalności banku spowodowały wzrost obaw jego klientów o bezpieczeństwo swoich środków. W efekcie wiele osób ustawiło się w długich kolejkach do jego oddziałów, aby wypłacić swoje oszczędności (tzw. panika bankowa, czyli *run na bank*). Bank w krótkim czasie nie był w stanie wypłacić klientom tak ogromnej ilości środków, gdyż nie dysponował wystarczającą ilością gotówki. Gdyby żądania klientów o wypłaty ich środków były rozłożone w czasie, to prawdopodobnie bank sprostałby problemowi. Aby zapanować nad sytuacją i zapewnić bezpieczeństwo środków złożonych przez klientów w Northern Rock, bank skorzystał ze wsparcia finansowego Banku Anglii.

Już wiemy, że w przypadku upadłości banku otrzymamy zwrot naszych środków do wysokości gwarancji, czyli w Polsce do 100 tys. euro. Czasami kredytobiorcy błędnie sądzą, że upadek banku spowoduje, że kredytobiorcy nie będą musieli spłacać swoich kredytów. Bank, któremu grozi upadłość, często jest przejmowany przez inny bank, więc jedyną zmianą dla klienta tego banku jest kontynuacja zobowiązań, np. spłacania kredytu, pod szyldem innego banku.

Jak poznać, czy nasze środki są gwarantowane?

Zgodnie z ustawą Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. wyrazy „bank” lub „kasa” mogą być używane w nazwie oraz dla określenia działalności lub reklamy wyłącznie banku. Podstawową zasadą działania systemu gwarantowania depozytów jest mechanizm wnoszenia przez wszystkie banki składek na fundusz gwarancyjny. Oznacza to, że jeśli utrzymujemy nasze środki w instytucji, która zawiera w swojej nazwie „bank” lub „kasa”, to nasze środki w tej instytucji są gwarantowane. Wyraz „kasa” na podstawie odpowiedniej ustawy może być również używany do określenia nazwy „spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa” (tzw. SKOK). Środki zgromadzone w SKOK są gwarantowane (ustawa o SKOK z dnia 29 listopada 2013 r.).

Utrzymywanie środków w innych instytucjach (szczególnie tzw. instytucjach parabankowych), które nie mają w nazwie „bank” lub „kasa”, może być obarczone ryzykiem braku gwarancji. Jeśli nie mamy pewności, czy środki w instytucji, której chcemy powierzyć nasze oszczędności, są gwarantowane, powinniśmy zweryfikować, czy znajduje się ona na liście podmiotów objętych gwarancjami:

<https://www.bfg.pl/gwarantowanie-depozytow/podmioty-objete-gwarancjami/>

Czy bank może podejmować nadmierne ryzyko?

Banki są tzw. instytucjami zaufania publicznego, pełniącymi ważną funkcję w zarządzaniu naszymi finansami, jak i w obiegu pieniądza w gospodarce. Dominującą rolę w tworzeniu zaufania do sektora bankowego odgrywają regulacje prawne, które uniemożliwiają podejmowanie nadmiernego ryzyka przez bank. Prawidłowe i bezpieczne funkcjonowanie banków jest szczegółowo monitorowane przez Komisję Nadzoru Finansowego² (KNF), pełniącą funkcję nadzoru nad bankami w Polsce.

Komisja Nadzoru Finansowego dysponuje wieloma instrumentami nadzorczymi, które weryfikują ryzyko działalności bankowej (oraz działalności SKOK). Powszechnie i regularnie stosowanym instrumentem zapewniającym bezpieczeństwo naszych środków są inspekcje w bankach. Komisja Nadzoru Finansowego może przeprowadzać dwa rodzaje inspekcji tj. w siedzibie nadzorczy (tzw. inspekcje zza biurka) oraz w siedzibie banku (tzw. inspekcje na miejscu). Bank jest zobowiązany informować nadzorcę o swojej sytuacji finansowej poprzez nadsyłanie określonych informacji, w tym szczególnie – sprawozdań finansowych. Banki, które mają trudną sytuację finansową, są zazwyczaj poddawane inspekcjom częściej niż banki, których sytuacja finansowa jest dobra.

Jeśli Komisja Nadzoru Finansowego zidentyfikuje nieprawidłowości w działalności bankowej, które narażają oszczędności klientów banku na niebezpieczeństwo, to może zastosować różne restrykcje wobec banku. Wśród tych restrykcji Komisja może przykładowo nałożyć na bank naruszający przepisy prawne karę finansową w wysokości maksymalnie miliona złotych. Kary finansowe mogą zostać również nałożone na członka zarządu banku. W ostateczności Komisja może zawiesić działalność bankową i wystąpić do sądu z wnioskiem o ogłoszenie upadłości banku. Częściej jednak Komisja nakłada na bank, którego działalność jest obciążona nadmiernym ryzykiem, obowiązek opracowania i wdrożenia programu naprawczego.

Edukacja NBP

www.nbp.pl/edukacja

² Strona internetowa Komisji Nadzoru Finansowego: <https://www.knf.gov.pl/>

Prowadzenie działalności bankowej już na etapie zakładania banku jest obarczone wieloma restrykcyjnymi wymogami. Aby utworzyć bank oraz rozpocząć działalność bankową, należy pozyskać odpowiednie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego i spełnić wiele warunków. Należą do nich:

- a. Dysponowanie kapitałem założycielskim w wysokości nie niższej niż równowartość w złotych 5 000 000 euro (w przypadku banku spółdzielczego działającego w zrzeczeniu – 1 000 000 euro).
- b. Danie rękojmi przez założycieli banku, że będą zarządzać bankiem w sposób ostrożny i stabilny oraz że będzie ich minimum trzech (w przypadku banku spółdzielczego – minimum 10 osób). Wspomniana rękojmia odnosi się w szczególności do reputacji, uczciwości i rzetelności danej osoby oraz zdolności do prowadzenia spraw banku. Prawidłowe, ostrożne i stabilne zarządzanie bankiem oznacza natomiast, że zarządzanie bankiem jest nie tylko zgodne z przepisami prawa, ale też rozsądne, podejmowane z należytą rozważą i ostrożnością.
- c. Przedstawienie przez założycieli co najmniej trzyletniego planu działalności banku. W planie zwraca się szczególnie uwagę, aby działalność banku była bezpieczna dla środków gromadzonych przez jego klientów.
- d. Zapewnienie wyposażenia banku w pomieszczenia posiadające odpowiednie urządzenia techniczne, należyście zabezpieczające przechowywane w banku wartości, czyli w szczególności zapewnienie siedzib, skarbców, sal do obsługi kasowej itp. centrali i jednostkom organizacyjnym banku.

Gdzie szukać informacji, gdy mamy wątpliwości co do uczciwości zamiarów danej instytucji finansowej?

Zgodnie z ustawą o nadzorze nad rynkiem finansowym KNF publikuje listę ostrzeżeń publicznych. Lista ta zawiera zestaw informacji o złożonych przez KNF zawiadomieniach o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez określone instytucje finansowe.

Adres internetowy listy ostrzeżeń:

https://www.knf.gov.pl/dla_konsumenta/ostrezenia_publiczne

Komitet Stabilności Finansowej

Obok wcześniej wspomnianych instytucji tj. Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz Komisji Nadzoru Finansowego ważne funkcje w zapewnieniu bezpieczeństwa naszych środków pełnią również Narodowy Bank Polski (NBP) oraz Ministerstwo Finansów (MF). Narodowy Bank Polski dba o bezpieczeństwo systemu finansowego głównie ze względu na pełnione funkcje: banku banków oraz pożyczkodawcy ostatek instancji (tzw. ang. lender of last resort). Jeśli bank komercyjny nie jest w stanie obsłużyć swoich bieżących wydatków (np. gdy klienci masowo wycofują środki z tego banku), może zwrócić się do NBP o udzielenie pożyczki. Ministerstwo Finansów z kolei ma inicjatywę ustawodawczą i może jako reprezentant państwa udzielić wsparcia finansowego bankom, które przechodzą poważne trudności zagrażające funkcjonowaniu całego systemu finansowego.

Przedstawiciele wszystkich czterech instytucji (BFG, KNF, NBP oraz MF) wchodzi w skład Komitetu Stabilności Finansowej (KSF). Jednym z kluczowych zadań Komitetu jest inicjowanie działań mających na celu przeciwdziałanie zagrożeniom dla stabilności systemu finansowego (a tym samym naszym oszczędnościom). Komitet jest również organem, który zapewnia właściwy obieg informacji i współpracy pomiędzy jego członkami. Może również wydać rekomendacje skierowane do instytucji wchodzących w jego skład, tj. KNF, MF, BFG i NBP. Adresaci rekomendacji są zobowiązani do podjęcia wskazanych działań lub wyjaśnienia przyczyn ich zaniechania. Posiedzenia Komitetu odbywają się nie rzadziej niż raz na kwartał. W toku standardowych prac Komitetu jego przewodniczącym jest Prezes NBP, natomiast w zakresie zarządzania kryzysowego przewodniczącym Komitetu jest Minister Finansów.

Zadania dla uczniów

1. Zadanie domowe

- a. Wejdź na stronę Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i sprawdź, czy bank, w którym zgromadziłeś środki, jest objęty gwarancjami. [Podmioty objęte gwarancjami | BFG](#)
- b. W lokalnych mediach pojawiła się informacja o problemach z wypłatą środków w Twoim banku. Gdzie szukałbyś potwierdzonych urzędowo informacji o sytuacji finansowej banku

2. Dyskusja w rodzinie

Spróbujcie znaleźć najlepsze sposoby na oszczędzanie. Jeżeli macie różne pomysły, podyskutujcie o mocnych i słabych stronach każdego z nich.